

Voorjaar/zomer 2018

Jaargang 29

THACHSA

Verenigingsblad IVN Súdwesthoeke

INSTITUUT VOOR NATUUREDUCATIE

Het bestuur

Voorzitter	Vacant	
Secretaris	Pieter Dijkstra	0515.594642 piter.dijkstra@kpnmail.nl
Bestuurslid	Ria Brouwer	0514.593606 ria2brouwer@gmail.com
Bestuurslid	Rinnert Foekema	0515.543047 sfoekema@hotmail.com
Bestuurslid	Wijnand Dijkstra	0515-338678 wdijkstra007@hetnet.nl
Penningmeester en ledenadminis	Marten wesselius	06.12117102 ivnsudwesthoeke@gmail.com

Coördinatoren werkgroepen

Wilde planten Jeugd	Tefka du Pon Goasse Hylkema	tefkadupon@gmail.com 0514.581781 goasse@hotmail.com
PR Sneek	Ria Brouwer Ger Bosklopper	0514.593606 0515.420514 g.w.bosklopper@home.nl
Vlinders	Wybren Siemensma	0514.603106 w.siemensma@kpnplanet.nl
Vogels	Durk Venema	06.12723823 dj_venema@hotmail.com
Heemtuin	Joke Venekamp	0514.605245 j.c.venekamp@hetnet.nl
Gaasterlandse natuurweek	Baukje Miedema	06.57621330 baukjemiedema@home.nl
Communicatie & Activiteiten planning	Constance Smit-Walstra	0513.431992 constance-smit@hetnet.nl
Pers en sociale media	Ria Brouwer	ria2brouwer@gmail.com
Webmaster/sociale media	Anne Froukje Schotanus	afvanderwoude2@gmail.com
Redactie Thachsa	Jan Tijisma	redactiethachsa@hotmail.com 06.41498111

De illustraties zijn wederom gemaakt door Betty Schellevis-Guldemeester.
Omslagfoto: Voorjaarswandeling Morra e.o. door Anne Froukje Schotanus.

Lidmaatschap

Lidmaatschap IVN € 20,00 per jaar. Huisgenootleden € 7,50 per jaar
Donateurs minimaal € 12,50 per jaar. Leden en donateurs ontvangen de THACHSA
tweemaal per jaar. IBAN-nummer: NL91RABO0349508429 t.n.v. IVN Súdwesthoeke.

Van de redactie

Het is altijd prettig om te zien dat de mailbox voor de redactie van de Thachsa iedere keer weer lekker vol zit met kopij en ik weer een uitdaging heb om er iets moois van te maken. Dat laatste lijkt weer aardig gelukt en dat dankzij de inbreng van de schrijvers. Met weinig mensen presteren wij veel. In deze Thachsa is er ook aandacht voor. Het bestuur laat u ook even weten dat er over de toekomst wordt nagedacht en dat is geen eenvoudige opgave. De Thachsa bevat weer mooie

verhalen en natuurlijk ook de natuuractiviteiten voor dit jaar. Er staat weer veel op het programma en daar staat ook de jaarlijkse ledenexcursie bij (pagina 4). Wat zou het mooi zijn dat we daar nu eens met een groot aantal leden en donateurs naar toe zouden gaan. Noteer 19 mei maar alvast in uw agenda.

Wat het redacteurschap betreft heb ik toegezegd om voor een periode van 3 jaar met de Thachsa aan de slag te gaan. Volgend jaar loopt die periode af en ben nu al verheugd dat Ria Brouwer dit continueert. De volgende editie in het najaar doen we samen en daarna draag ik de pen over aan Ria.

Ik wens u allen een mooi seizoen toe en misschien tot ziens bij één van de activiteiten.

Jan Tijsma, redacteur en vormgever Thachsa

INLEVERDATUM KOPIJ VOLGENDE THACHSA VOOR 1 NOVEMBER 2018

Van de Penningmeester

IVN Súdwesthoeke   Verzendadres t.b.v. Penningmeester: Coenderssingel 2, 8564 HE Ruigahuizen   Telefoon: 06.12117102 E-mail: ivnsudwesthoeke@gmail.com   Bankrekening: NL91RABO0349508429

Van de bestuurstafel

Welke vereniging mag eenderde van haar leden op haar ledenvergadering verwelkomen? De afdeling IVN-Súdwesthoeke! Een teken van meeleven, meedenken en gewoon gezellig samenzijn. En dan kunnen we niet om de naam van Ellie Wesselius heen: puike catering.

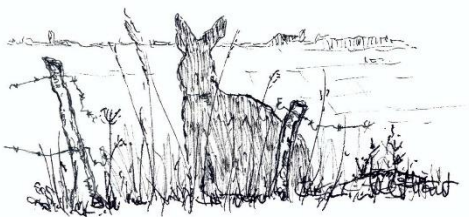
Maar er was meer. John Melis heeft ons uitgebreid geïnformeerd over dieren, die wat minder alledaags zijn en toch in onze regio voorkomen: amfibieën, reptielen en vissen. Elk dier heeft zo z'n aaibaarheidsfactor: genoemde RAV-soorten zijn minder populair dan de druk zingende vogels in onze tuinen of de baltsende kieviten in de weilanden. Vreemd eigenlijk, dat de natuur zo afhankelijk is van ons oordeel....

Iedere ledenvergadering geeft een stoelendans. Tefka du Pon beëindigde haar functie als penningmeester, Marten Wesselius trad af als voorzitter, maar kon gelukkig worden herkozen als bestuurslid. We mochten Wijnand Dijkstra als nieuw bestuurslid begroeten. De nieuwe functieverdeling in het bestuur leest u elders in deze Thachsa. Wijnand Dijkstra is na de eerste bestuursvergadering direct begonnen met de opzet van de leden-excursie op 19 mei. Een prima prelude van deze organist. Tussen de regels door hebt u al gelezen, dat we momenteel geen voorzitter hebben. Kan dat? Wilt u dat? We hebben u uitgenodigd om eens vrijblijvend een bestuursvergadering bij te wonen. Niet direct om daarna dan maar voorzitter te worden, maar gewoon om eens kennis te maken met de werkzaamheden en de bestuursleden (stuk voor stuk aardige mensen...). Op wie mogen we rekenen op maandag, 7 mei a.s.?

Het bestuur heeft zich de afgelopen tijd nogal bezig moeten houden met zaken, die u als lid van onze afdeling nu niet direct raken: een statutenwijziging van de Landelijke Raad en mogelijk ook van onze afdelingen, het Meerjarenplan 2021, een contributieverhoging, e.a. Ook de District Fryslân vroeg het nodige 'omtinken': hoe kunnen we meer samenwerken? Gedacht wordt aan het samenvoegen van alle Friese afdelingen en de bestaande afdelingen tot werkgroepen om te vormen. Ook de samenwerking en uitwisseling rondom excursies en natuurwandelingen wordt verder onderzocht. Twee bestuursleden (Rinnert en Ria) doen actief aan deze discussies mee. Uw bestuur is voorzichtig in deze ontwikkelingen. Voor haar staat de vraag centraal, wat u wilt en wat de doelstelling van onze afdeling is. Volgens haar moeten de natuureducatie en natuurbeleving centraal staan. 'Dêr ha ik net oer te kleien', zal Goasse Hylkema zeggen. Op zijn eerste zondagse boswandeling mocht hij meer dan 80 mensen begroeten. Heb je dan een probleem van 'het teveel', waar menig predikant of pastoor evenwel jaloers op zou zijn? De steun van onze werkgroepen en actieve leden is van onschatbaar belang voor onze afdeling. Het bestuur wil de komende vergaderingen steeds een van de werkgroepen uitnodigen voor een beraad over de vraag, wat we voor elkaar (en de leden!) kunnen betekenen. Tevens is er een goed overleg met Mar en Klif in Oudemirdum over een mogelijke samenwerking en taakverdeling. Als het bestuur een 'plaatje'

voor de toekomst klaar heeft, wil ze graag met u in overleg. Maar intussen zijn alle ideeën van harte welkom!

En ondertussen genieten we van de eerste voorjaarsbloemen en de drukte van onze tuinvogels. Want in de weilanden is het nu (op 6 april) nog oorverdovend stil...

Namens het bestuur, Piter Dykstra

2018 – Het jaar van de huiszwaluw

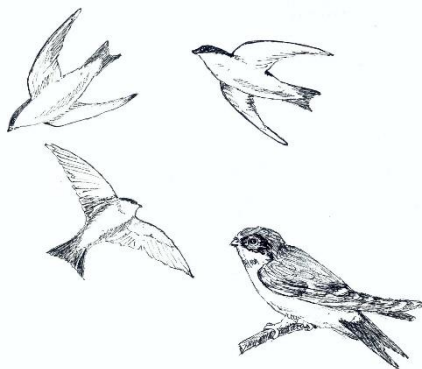

Sovon en Vogelbescherming hebben dit jaar 2018 uitgeroepen tot het jaar van de HUISZWALUW. In ons werkgebied is de Huiszwaluw geen onbekende en als het om broedgevallen gaat staan sommige dorpen in de top van Nederland. Het uitroepen van de Huiszwaluw als vogel van het jaar doet men natuurlijk niet voor niets en heeft te maken met een gestage afname van deze cultuurvolger. Vanaf 1970 is het aantal Huiszwaluwen met maar liefst 80% afgenomen. Sovon en Vogelbescherming willen dit jaar een landelijke

neststudie starten met doel om erachter te komen hoe wij de Huiszwaluw beter kunnen helpen. U kunt ook aan dit onderzoek mee doen.

Voor informatie en opgave kunt u de website van Sovon raadplegen.

www.sovon.nl/nl/huiszwaluwnestonderzoek

Uitnodiging jaarlijkse ledenexcursie

EXCURSIE NOORD FRYSLÂN - BÛTENDYKS. Hallum

Op 19 mei houden wij onze jaarlijkse ledenexcursie en nodigen alle leden en donateurs uit om met ons op pad te gaan.

Noord Fryslân- Bûtendyks is een prachtig gebied van zomerpolders met drinkdobben, kwelders en kwelderwerken. Hier vertoeven in de winter veel trekvogels en in deze periode veel broedvogels, waaronder weidevogels en kolonievogels. Zoals kokmeeuw, kluut, visdiefje en Noordse stern.

Het programma:

- 9.15 uur - Verzamelen carpoolplaats Workum, bij de rotonde.
- 9.30 uur - Vertrek (in overleg kan ook opgestapt worden bij de carpoolplaats Bolsward of elders op de route).
- 10.30 uur - Wandeling langs de zeedijk richting het monument. (voltooiing van de dijkverhoging op Deltahoogte), in de volksmond 'het Tempeltje' genoemd.
- 12.15-13.00 uur - Lunch in IFG-gebouw (zelf eten en drinken meenemen).
- 13.00-15.00 uur - Onder leiding van een gids It Fryske Gea een excursie over de kwelder.

We hopen natuurlijk dat u dit gebied ook eens wilt ontdekken en mee gaat met deze interessante excursie. Wij adviseren wel om waterdicht schoeisel mee te nemen en de verrekijker niet te vergeten. Als er mensen zijn die alleen het middagprogramma willen volgen dat kan bij opgaaf.

De excursie gaat door bij minimaal 10 liefhebbers. Aanmelden bij Rinnert Foekema email: ryfoekema@gmail.com

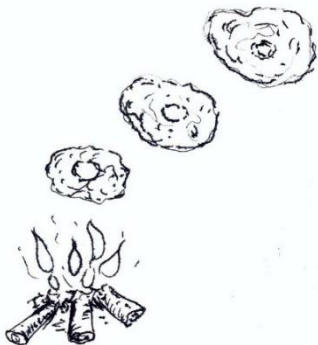

Werkgroep communicatie - *Hoe laten wij elkaar iets weten?*

In de natuur gaat dat vaak op een goed uitgekende manier.

Vogels laten weten: “Dit is mijn gebied”. Door hun geluid te laten horen en op deze manier hun territorium af te bakenen. De steenmarter die door geurklieren, in de voetzolen, zijn jongen laat weten welke route hij loopt. De dagpauwoog die andere dieren afschrikt door de vier ogen op zijn vleugels te laten zien. Ga zo maar door. De spitsmuis die niet lekker smaakt en op die manier tegen de ransuil zegt:” Mij moet je niet hebben.” (Helaas, smaken verschillen, bij andere uilen werkt het niet.) Maar het is vaak wel heel bijzonder hoe dieren elkaar iets laten weten.

Even terug naar ons: het IVN. Hoe laten wij elkaar iets weten? Bijvoorbeeld wat we organiseren. Dat is de vraag van het IVN landelijk aan ons. Hiervoor vullen wij een bereikmeting in. Gidsen en organisatoren van activiteiten geven na afloop van een activiteit door aan de coördinator externe activiteiten hoeveel deelnemers er waren. Hoeveel IVN leden er deelnamen. Waren er bijzondere omstandigheden? Hoe was het weer?

Aan het eind van het jaar worden deze gegevens ingevuld op een bereikmeting. Hier staan alle activiteiten op, die door onze afdeling worden georganiseerd. Ook vermelden we hoe we de mensen bereiken. Dus via facebook, website IVN, mail, regionale/provinciale kranten enz.

Nadat we de bereikmeting over het afgelopen jaar hadden verstuurd, kregen we een berichtje dat het indrukwekkend is dat er bij ons door zo weinig mensen toch zoveel georganiseerd wordt!

Dat hebben we dan toch maar even samengedaan!

Constance Smit-Walstra - Coördinator externe activiteiten

***Vergeet u niet om ook eens op de website en
Facebook te kijken en te liken!***

IVN Stekjesruilbeurs zaterdag 12 mei 2018

11.00 uur – 16.00 uur

Heemtuin in Oudemirdum.

De werkgroep Heemtuin van IVN Súdwesthoeke organiseert op 12 mei a.s. de jaarlijkse stekjesruilbeurs in de heemtuin achter Informatiecentrum Mar en Klif, De Brink 4 in Oudemirdum.

Het assortiment waarmee we de dag starten komt uit de heemtuin zelf en uit de tuinen van de leden van de werkgroep. De stekjes die als ruilmiddel door bezoekers worden ingebracht vormen direct weer een nieuw ruilobject.

Alles wat het goed doet in uw tuin en waar u plezier aan beleeft is welkom!

De heemtuin zelf levert natuurlijk slechts een beperkte sortering planten en we zouden het daarom fijn vinden als dit iets uitgebreid wordt met stekjes, plantjes, knollen en zaaigoed van andere IVN-ers.

Zo langzamerhand is er een min of meer vast bestand van 'ruilers' opgebouwd, die al vanaf vroeg in het voorjaar bij hun tuinwerkzaamheden rekening houden met de jaarlijkse ruilbeurs. Hierdoor wordt het aanbod steeds gevarieerder en interessanter.

De stekjes, plantjes en zaaigoed kunt u op 12 mei (bij voorkeur in de ochtend) in de heemtuin afgeven. Uiteraard kunt u dan ook weer iets anders mee terug nemen. Heeft u veel materiaal om te ruilen dan kunt u dit ook van tevoren op vrijdag 11 mei in de heemtuin brengen. Maak hiervoor dan wel even een afspraak, bel: 0514-605 245 of mail: j.c.venekamp@hetnet.nl.

Ook dit jaar liggen er weer 2^e-hands natuurboeken te koop voor een heel zacht prijsje. Het zijn veelal dubbele exemplaren uit het boekenbestand van Mar en Klif en daarnaast krijgen we nog wel eens boeken aangeboden van mensen die hun boekenkast uitruimen. U bent er wellicht blij mee.

En natuurlijk, ook als u niets te ruilen hebt, bent u van harte welkom! Het wemelt op zo'n dag van de groene vingers en tuinliefhebbers onder elkaar hebben altijd wel iets te bepraten! Er staat een hapje en een drankje voor u klaar.

Contact ruilbeurs: Joke Venekamp

Over reptielen, vogels en amfibieën

Tijdens de algemene ledenvergadering van onze afdeling op 27 januari hield John Melis een lezing over reptielen, amfibieën, vissen, kort samengevat: RAV-soorten. In zijn lezing richtte John zich met name op de beschermde soorten in Súdwest Fryslân en De Fryske Marren. Hieronder een aantal wetenswaardigheden uit zijn lezing. Zie ook www.ravon.nl en www.jmecologie.nl

Reptielen

De laatste waarneming van de adder in deze regio was in 1995. De adder is te herkennen aan een dik lijf, abrupt versmallend bij de staart; spleetvormige pupil. De adder is levendbarend.

Tussen 2012-2017 waren er 3 waarnemingen van de ringslang in deze regio. De ringslang heeft een ring achter de kop, geen rugpatroon, de staart geleidelijk aan versmallend; ronde pupil. De ringslang legt eieren in broeihopen. De temperatuur in broeihoop bepaalt het geslacht.

De hazelworm werd niet waargenomen. Ze zijn hier waarschijnlijk wel. De hazelworm is een hagedis zonder pootjes, ca. 50 cm lang.

De levendbarende hagedis werd tussen 2012-2017 13 keer waargenomen. Doet aan autotomie, kan zijn staart afwerpen; daarna groeit er een stompje voor terug.

Amfibieën

Op verschillende plaatsen in Fryslân worden tijdens de paddentrek padden door vrijwilligers padden overgezet: Beetsterzwaag (Poostwei), Noordwolde Zuid (incl. kamsalamanders), Potmarge (Leeuwarden, door studenten van Larenstein).

Van de rugstreeppad waren tussen 2012-2017 15 waarnemingen. Kwaakt niet, maar maakt een trillend geluid, een lang doorgaand gekraak. De veenmol doet en de nachtzwaluw maken een geluid dat hierop lijkt.

Tussen 2012-2017 waren hier 48 waarnemingen van de heikikker. Ze worden vooral gehoord in de voortplantingsperiode; Kwaken niet, soort geplop.

Kenmerken: witte buik, streep op rug tot achter ogen, grote graafknobbel.

Mannetje in paartijd blauw (gedurende ca. 2 weken).

Daarnaast zijn de bruine kikker en verschillende soorten groene kikkers algemeen.

Vissen

Van de grote modderkruiper waren tussen 2012-2017 18 waarnemingen. O.a. bij het bungalowpark bij Balk. Ze zijn tot 25 cm groot.

Van de houting: 2 waarnemingen; kwabaal: 1 waarneming; bittervoorn: 47 waarnemingen; kleine modderkruiper: 281 waarnemingen; rivierdonderpad: 11 waarnemingen. En zo waren er nog wel wat soorten.

Ria Brouwer

Natuurkoffer Avondrust Makkum

Op Valentijnsdag bezochten Betsie, Constance en ik met de natuurkoffer woonzorgcentrum Avondrust in Makkum.

De afspraak werd gemaakt met de Activiteitenbegeleidster die deze middag prettig betrokken meedeed. Als thema kozen we winter/voorjaar.

Voor ongeveer 15 bezoeksters stalden we een heleboel natuur op de grote tafel uit. Betsie spitte uit haar tuin een pol sneeuwkllokjes, nam een voedertafel mee en pel pinda's met krant voor de dames.

Constance had een auto vol opgezette dieren waaronder een ijsvogeltje en een eekhoorn, Kees de koolmees en een gans. Allemaal om van dichtbij te bekijken. We hadden potten vol rietpluimen, elzen- en lindetakken, plakkerige kastanje knoppen, aibare wilgenkatjes en daarbovenuit troonde een grote boerenkool met kluit! We begonnen met ons voor te stellen en een korte uitleg over de natuurkoffer. Daaruit haalden we de winter en lente foto's die rondgingen en waarop werd gereageerd. We konden n.a.v. de foto's inhaken op wat op tafel stond. We kregen verhalen en konden verhalen vertellen. Ik liet een schoteltje met mos rondgaan. Aaibaar! Iemand noemde een regel uit een versje over "een kussentje van mos". Er kwamen nog meer regels en een stukje melodie, maar de beginregel wilde maar niet. Thuis zocht ik het op en het luidt: Wie rusten wil in 't groene woud. (Wie kent het niet!!)

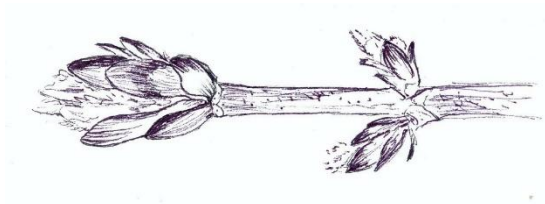
Ik heb het doorgestuurd naar de activiteitenbegeleidster.

Vanwege Valentijnsdag hadden we nog "harten" uit de natuur meegenomen.

Constance had een foto van elfenbankjes in de vorm van een hart, we hadden een hart van steen en voor in de pauze had ik koekjes gebakken in de vorm van hartjes. Betsie sloot af met een wintergedicht.

Het was een mooie middag waarop bezoekers en ook wij genoten!

Betty Schellevis

Een stukje natuurverrijking

Je rijdt of loopt vast wel eens op De Hege Bouwen tussen Oudemirdum en Sondel. Komend vanuit Sondel is je, ter hoogte van de Griene Singel, misschien al opgevallen dat er in de verste hoek wat bomen zijn gekapt. En anders moet je er de volgende keer maar eens op letten.

De eigenaar van het Lycklamabos, Natuurmonumenten, heeft dat gedaan om ter plekke een mooie, slingerende bosrand te ontwikkelen met een mantel van struikvormers. Afgelopen winter hebben we er met een groep fanatieke vrijwilligers hard aan getrokken om er een begin mee te maken. De klus is te omvangrijk om in één seizoen af te ronden; het volgende winterseizoen gaan we er mee verder.

Wat is hier nu precies de bedoeling van? Dat leg ik graag uit. Bosranden bieden, door hun grotere expositie aan (zon)licht, meer kansen aan plantensoorten om zich te vestigen, en daarmee aan de dieren die van die planten leven. Gewoonlijk bestaat een bosrand ook nog uit een zoom. Dat is een strook met kruidachtige planten. Op deze plek neemt echter het aangrenzende graslandje die rol voor haar rekening.

Het beoogde eindbeeld is een gevarieerde bosrand die zich vanaf de Jeneverdyk langs De Hege Bouwen kronkelend naar de Griene Singel slingert. Op een tweetal plekken zal de bosrand ook extern worden ontwikkeld om een zo groot mogelijke structuurvariatie mogelijk te maken. Extern een bosrand ontwikkelen betekent niet veel anders dan het inplanten van struikvormers. Het zal dan gaan om soorten die van nature thuishoren in het Lycklamabos, maar die door het voormalige hakhoutbeheer vrijwel zijn verdwenen. Naar ik hoop zo snel mogelijk zal een mooie poel het beeld completeren (en qua natuurwaarden extra verrijken), maar dat is vooralsnog lastig omdat het perceel nog steeds een agrarische bestemming heeft die weinig mogelijkheden biedt. Wanneer dat is gewijzigd, kan mogelijk ook de bouwvoor worden weggegraven, wat de weg vrijmaakt voor een veelheid aan bloeiende kruiden. Zie je het al voor je?

Het is mijn hoop dat dit soort projecten ook als voorbeeld gaat dienen. De natuurgebieden in Gaasterland liggen veelal erg versnipperd tussen landbouwpercelen. Dat heeft geleid tot een enorme lengte aan bosranden. Alleen al in Gaasterland gaat dat om tientallen kilometers! De polarisatie tussen natuurbeheer en landbouw, die al decennialang voortduurt, heeft geleid tot rechte, strakke bosranden. De bosbeheerder grijpt doorgaans pas in als de boer klaagt over hinder door overhangende takken. De boer wil elke vierkante meter maximaal inzetten voor zijn bedrijfsvoering. De kaarsrechte bosranden die daar het gevolg van zijn bieden slechts een zeer beperkt deel van flora en fauna

leefmogelijkheden. Als de bosbeheerder bereid is een strook bomen langs een landbouwperceel te kappen, en de boer is bereid een 3 tot 5 meter brede strook van zijn grond niet mee te bemesten, kan zich binnen enkele jaren een bosrand vormen die veel biodiverser, en landschappelijk veel aantrekkelijker is. De boer profiteert daarvan door meer licht op zijn land, kruidenrijk voer voor zijn koeien en een natuurlijke plaagbestrijding. Maar ja, als .....

Ronald

Ferhaal fan de Jeneverbes

Jimme witte toch wol wat een jeneverbeam is? Lang ferlyn stie de jeneverbes ek yn Gasterlân. Hy is der net mear, froeger wol. In namme as Jeneverdyk by Nyemardum komt heechstwierskyklik fan de jeneverbeam.

It is in winterhurde konifearachtige lytse beam fan 2 – 4 m heech en soms inkele meters yn trochsnee. Hiel âlde exemplaren wurde soms wol 10 m heech of sels noch wol mear. De jeneverbessen binne nei de lêste iistiid -sa'n 12000 jier ferlyn- yn ús kontreien te lânne kommen: fûgels namen de sieden mei út súdlike streken. De jeneverbes is 2-hûzich: der binne mannelike en froulike exemplaren. It is in pionier dy't him thúshiel op minerale boaiems (stosân) en op boaiems dy't geregeld ferstoard wurde. Sa as froeger de heidegrûnen yn Gaasterlân. Sânferstowingen kamen hjir ek foar. Tink mar oan de sânheuvels yn it bosk Elfbergen

Foar it fuortbestean fan de jeneverbespopulaties is it wichtich, dat der genôch eksimplaren byinoar stean en dat se frij stean. De wyn moat tidens de bloei frij spul ha. De beammen kinne dan 'rykje': wolken fan stomaal moatte troch de wyn ferspraat wurde.

De grutte lyster yt de kegel-beien en ferspraadt op sa'n wize it sied fan de jeneverbes. De beien wurde brûkt foar it aromatisearjen fan gin, jenever en aquavit. De drank jenever tanket syn namme oan dizze plant. Yn Europa wie eartiids in libbene hannel yn de beien.

Ôftreksel fan de beien (bessen) waard yn de midsiuwen brûkt foar alle soarten fan lijen. Mei de oanlis fan de ikehout-bosken waard de earne heidegrûn beplante mei iken en is dêrmei de jeneverbes ferdwûn yn Gasterlân. Der is net in inkel stikje heidegrûn fan út dy tiid oerbleaun. Yn 1973 is de jeneverbes yn Nederlân wettelik beskermde. Wolle jimme noch jeneverbess-beamen sjen, dan soe ik jimme oanriede om nei de Lünenburgerheide te gean; dy leit tusken Bremen en

Hamburg. Dêr op dy heide leit ek noch in it museumdoarpke Wilsede, de moeite wurdich om der ris te sjen.

Bygeloof: op de heide mei de jeneverbessen is ek faak it ferhaal oer de wite wiven ûntstien en oer de dwaalljochtsjes fan ferstoarne foarâlders en bern.

Kinst dy foarstelle: as in mistige tekken oer it lânskip lei, dat jo dan fan alles seagen. En as je net wisten wat dat wie, waard der faak sa'n ferhaal oan ophongen. De measte minsken leauden dat, yn dy tiid. No net mear: wy witte no wol better, mar leau mar fan my dat der noch in soad leugenachtige ferhalen ferteld wurde. Wêr't noch in soad minsken yn leauwe....

Goasse Hylkema

Jeneverbessen gedicht van Rutger Kopland.

“We liepen door een landschap met heide en jeneverbessen een landschap zo oud als de wereld zelf. Zo moest het ooit begonnen zijn, zo moest het gebleven zijn, zo moest het zijn zoals nu. We keken naar de jeneverbessen, ze stonden daar duister en zwijgend, zwijgend over het verdwijnen”

wite wiven

Nationale Vogelweek

Vogelbescherming Nederland organiseert tussen 12 en 21 mei 2018 de zevende Nationale Vogelweek, samen met vele vogelwerkgroepen, IVN-groepen, KNNV-groepen, collega-natuurbeschermingsorganisaties en andere enthousiastelingen.

Het doel van de Nationale Vogelweek is om zoveel mogelijk mensen te laten genieten van de vogels en natuur in Nederland. Van appelvink tot zwartkop en van braamsluiper tot wulp: iedereen kan tijdens de Nationale Vogelweek vogels in het wild ontdekken.

Helpt u ook mee van de Nationale Vogelweek een succes te maken? Zet uw organisatie op de kaart, organiseer een leuke vogelexcursie of andere activiteit: iedereen is welkom om iets te organiseren.

Zo kunnen we met z'n allen de verrassende schoonheid en diversiteit, maar ook de kwetsbaarheid van de Nederlandse natuur onder de aandacht brengen bij een grote groep mensen.

Verslag van de voorjaarswandeling langs Morra en Gaasten – op 8 april

Het begon allemaal in december 2017. Tijdens de bestuursvergadering van onze afdeling IVN Südwesthoeke bespraken we het activiteitenprogramma voor 2018. Er ontbrak nog een voorjaarswandeling. Tefka – toen nog penningmeester, maar ook gediplomeerd IVN-gids – en ik keken elkaar eens aan. Zullen wij...? Voor de eerste keer...? Ja, we doen het! We gaan samen deze wandeling organiseren. Er diende zich gelijk een volgende vraag aan: waar? We kozen voor een wandeling langs de Morra en dan via Hemelum – met uitzicht op de Gaasten van Gaasterland – weer terug.

Het werd maart en tijd om de wandeling voor te lopen. Op een koude winterdag trokken we erop uit. De rietstengels hadden een ijskraagje en wij hadden ijshanden. Maar al lopend zagen we de interessante landschapselementen, die we al op internet op het spoor waren gekomen. De Galamadammen, daar is heel wat over te vertellen. Van de slag bij de Galamadammen in 1572 (weet u nog, de 80-jarige oorlog) tussen de watergeuzen en de Spanjaarden, tot een bombardement in 1945. De Fûgelhoeke en de Vangdijk, het dorp Hemelum, de Gaasten rondom Hemelum en Bakhuizen. En de slaperdijk tussen Hemelum en de Galamadammen, in 1732 in 3 maanden aangelegd met hulp van 1000 militairen.

Op 8 april – een zonnige voorjaarsdag – was het zover: onze eerste eigen IVN-wandeling. Met 7 deelnemers, waarvan 3 IVN-ers, trokken we erop uit langs de genoemde landschapselementen. Inmiddels had de natuur ook het een en ander te bieden. We zagen het knalgele Speenkruid, met de mooie Friese naam Bûtergieltje, Klein hoefblad en Vroegeling, het uitbottende blad van de Vlier en Wilg. Van het zeer giftige Gifsumak (poison ivy) langs de Vangdijk waren alleen de uitgedroogde stengels van vorig jaar te zien. Vogels lieten zich horen: Koolmees en Pimpelmees, Merel, Winterkoninkje, Tjiftjaf en Fitis. De Rietzanger en Rietgors, die ik de avond daarvoor op de fiets langs de Morra nog had gehoord, hielden zich nu stil. Wel zagen we een paar Boerenzwaluwen en op het water veel Kuifeendjes, Meerkoeten en een stel Futen. De oeverzwaluwwand aan het begin van het Morrapad was onbewoond, de Oeverzwaluwen waren hier nog niet terug. Onderweg terug naar de Galamadammen konden we aan de overkant nog het nest van de Zeearenden spotten.

Voor Tefka en mij was het een geslaagde eerste IVN-wandeling en de deelnemers waren het daar mee eens.

Vroegeling

Ria Brouwer

Pas op voor teken!

In de tuin of natuur geweest!
Controleer even of u geen teek mee naar huis heeft genomen. Het belangrijkste advies om er op tijd bij te zijn: controleer kleding en lichaam op de aanwezigheid van teken. Wie een tekenbeet heeft opgelopen, kan dit melden via ww.tekenradar.nl.

IVN-jaarprogramma 2018 – wat is er allemaal te doen?

Zaterdag 12 mei - Stekjesruilbeurs

Tussen 11.00 en 16.00 uur in de heemtuin achter Mar en Klif, van 11 tot 16 uur.
Een ruilbeurs voor planten, stekjes en zaden van uiteenlopende aard en sortering, die steeds verder zal worden uitgebreid. Heemtuin achter Mar en klif aan de Brink 4 te Oudemirdum. Gratis toegang voor iedereen, ook voor die niets te ruilen hebben.

Zondag 13 mei - Vroege vogelexcursie Wikelerbos en Wikelerhop.

Start: 5:00 uur bij de NH-kerk Wijckel. Gids: Sytse Bouwhuis. 0514.602230. Om 7:00 uur koffie. Aanmelden verplicht. *Een stevige wandeling door bos, riet en moeras met aandacht voor de ontwakende vogelgeluiden en de opkomende zon.*

Zaterdag 19 mei – Jaarlijkse ledenexcursie Fryslân Butendyks.

De gehele dag op naar Fryslân Bûtendyks – zie elders in deze Thachsa voor meer informatie. Verplicht aanmelden bij Rinnert Foekema. ryfoekema@gmail.com.

Zaterdag 26 mei - Wildpluk excursie omgeving Mirns.

Start: 10.00 tot 13.00 uur, vanaf Parkeerterrein Paviljoen 't Mirnser Klif.
Door Baukje Miedema en Focco Meijer. Info en aanmelden: Focco Meijer focco.meijer@telfort.nl – Kosten: geen.

Een excursie voor iedereen die graag de natuur in gaat en wil weten wanneer je wat en waar kunt plukken. Wildplukken doe je met al je zintuigen. Je kijkt, voelt, kneust, ruikt, proeft, knipt en plukt de heerlijkste wilde planten, bessen, zaden en bloemen. In deze excursie bekijken we welke planten je kunt plukken zonder de natuur te schaden en wanneer dat kan. We plukken ondertussen hier en daar een handje en maken daar een heerlijke salade van.

Zaterdag 26 mei tot maandag 1 oktober, Eetbare planten in het wild.

Een levende expositie van Eetbare planten in het wild te zien in de Heemtuin achter Informatiecentrum Mar en Klif in Oudemirdum. Toegang gratis tijdens openingsuren van Mar en Klif

Zaterdag 9 juni - Slootjesdag in de Wyldemerk.

Start: 13.30 uur. Aanmelden bij Rinnert Foekema: 06.44995009 of Sietske Foekema sfoekema@hotmail.com.

De jeugd gaat met schepnetjes op zoek naar wat in het water leeft en doet onderzoek naar wat ze uit het water vissen.

Donderdagavond 21 juni - Midzomerexcursie langs IJsselmeerkust.

Start: Vanaf de Stins (parkeren aldaar) aan de Wieldijk, Mirns. 21.30 uur tot 00.00 uur. Gids: Jan Tijsma. Aanmelden verplicht 0649955129 of tijsmajan@gmail.com. Consumptie eigen kosten. *De langste dag wordt ook zonnenvende of midzomer genoemd en dat gaan we beleven langs de IJsselmeerkust en door de natuur bij het landgoed/ stins langs de*

Wieldijk bij Mirns. Luister mee naar de avondgeluiden langs IJsselmeer/ landgoed en ervaar de langste dag van het jaar buiten in de natuur.

Zaterdag 14 juli - Kennismaken met De Twigen/Broek

Start: 10.00 uur tot 12.00 uur. Aanmelden bij de gids: Constance Smit, constance-smit@hetnet.nl. U rijdt naar de Tramwei in Joure. (De oude weg naar Sneek) Komt u vanaf Joure dan is de ingang naar De Twigen aan de linkerkant van de weg voorbij de afslag naar de snelweg. (Niet bij de elektriciteitsmast, maar ongeveer 100 meter verder!) Er staat een ijzeren hek bij de ingang en ook de gids. *Een verrassende natuurwandeling door het 20 ha gebied De Twigen (tussen Sneek en Joure) met info over de ontstaansgeschiedenis en de aanwezige flora en fauna.*

Zaterdag 15 september – Lezing en excursie over mieren.

Start: 16.00 uur Vanaf Mar en Klif met een excursie in het veld en om 20.00 uur een lezing over mieren, verzorgd door Diliana Welink.

Aanmelden verplicht via Mar en Klif.

Mieren, de meest succesvolle diersoort ter wereld. Mieren kom je werkelijk overal tegen: meestal buiten, soms ook in huis. Ze spelen een belangrijke rol in de ecosystemen van bossen en heidevelden.

Zondag 7 okt. - natuurwandeling in natuurgebied It Swin

Start: 10.00 uur aan de Keamerlânswai bij het toegangshek en informatiebord bij It Swin. Gids: Jan Tijsma, 0649955129. Aanmelden niet nodig. *Het natuurgebied It Swin heeft in dit jaargetijde veel te bieden. De wintergasten zijn er en ook de standvogels als baardmannetjes en waterral laten zich vast wel zien en/ of boren. Trek waterdicht schoeisel aan en vergeet de kijker niet.*

Zaterdag 13 okt. - Fietstocht langs bijzondere bomen.

Start: 13.30 uur op nader te bepalen plek. Gids: Joop van de Galiën, 06-30563770. Opgave: Anne Froukje Schotanus: 0514-571993 of afvanderwoude2@gmail.com *Een fietstocht langs bijzondere, zeldzame en mooie bomen in Gaasterland.*

Gaasterlandse Natuurweek - 21 t/m 27 oktober 2018

Groene Markt en vele activiteiten. Dit jaar staat het wonen centraal. Dieren en mensen lijken op elkaar, ze willen allemaal ergens wonen.

Zondag 4 nov. - Herfstwandeling omgeving Ruigahuizen

Start: 13.30 uur bij de klokkenstoel bij de begraafplaats Tjerkhofleane 1 8564 HC Ruigahuizen. Aanmelden niet nodig. Gids; Elly Barnhoorn. *De wandeling gaat door de omgeving van Ruigahuizen en duurt ongeveer 2 uur. Onderweg wordt af en toe gestopt om te vertellen over natuur en landschap.*

IVN Zomerweek 2018 – Wijchen en omgeving Nijmegen

35e IVN Zomerweek. Van 3 t/m 10 augustus 2018. Een vakantie waarin natuurbeleving, landschap en cultuurhistorie centraal staan. Dit jaar nodigen we natuurliefhebbers uit om mee te gaan naar Wijchen:

We verkennen het prachtige landschap van de stuwwal van Nijmegen en de rivier de Maas. Ontdek zelf waarom deze streek het Land van de Heerlijkheden wordt genoemd.

IVN Zomerweek zorgt voor een compleet verzorgde excursieweek, geschikt voor alle natuur- en cultuurliefhebbers **vanaf 7 jaar**. Samen met lokale vrijwilligers en gidsen vullen we de week met een boeiend keuzeprogramma in de natuur. Stevige wandelingen en/of fietstochten vragen van alle deelnemers een goede conditie.

Lidmaatschap van het IVN is niet vereist, wel een flinke dosis enthousiasme. Dus: alleen, samen of met (klein-)kind: schrijf je in voor een heerlijke actieve natuurweek in een mooi stukje Nederland.

Omgeving

De invloed van de Maas en de stuwwal hebben voor een landschap gezorgd met droge, zanderige rivierduinen, vennen en uiterwaarden. De mens heeft daaraan een prachtig cultuurlandschap met oude heerlijkheden, bossen en vestingstadjes toegevoegd.

Accommodatie

Wij verblijven op de accommodatie 'Bij de 3 Linden' te Alverna/Wijchen, een akkerbouwbedrijf met groepsaccommodatie en minicamping, aan de rand van de Overasseltse en Hatertse vennen. Je kunt zowel binnen- als buiten slapen (tent, camper, caravan), maar omdat het aantal binnenslaapplaatsen beperkt is (30 personen in twee- tot vierpersoonkamers), is tijdig reserveren noodzakelijk.

Wij zorgen voor:

- Slaapruimte in 2 tot 4 persoonkamers of je gebruikt een eigen kampeermiddel
- Ontbijt, lunch(pakket) en biologisch diner door Edel Catering (www.edelcatering.nl)
- Koffie en thee
- Een afwisselend keuzeprogramma met excursies, lezingen en ontspanning Fietzen op aanvraag

Deelnamekosten: Kinderen tot en met 13 jaar € 130,-

Binnen slapen: IVN-ers en gezinsleden vanaf 14 jaar € 285,-; niet lid € 305,-

Kamperen: IVN-ers en gezinsleden vanaf 14 jaar € 255,-; niet lid € 275,-

Op zondag 27 mei is er La fete de la nature, je zal er vast iets over gelezen hebben. Dit is een jaarlijks festijn van en over de natuur, georganiseerd in heel Europa. Dit jaar wordt het weer gehouden in NP De Alde Feanen, bij Eernewoude. Het wordt dit jaar groots opgezet in het kader van LF2018 en..... **Wij gaan dit jaar meedoen.** IVN Leeuwarden, IVN Sudwesthoeke en IVN De Lege Midden en KNNV Friesland gaan op zondag 27 mei staan met een promotiestand bij het bezoekerscentrum in NP Alde Feanen. Het wordt één groot feest. Jullie zullen bij ons zien met boeken voor kinderen, natuurboeken, zoekkaarten en nog veel meer. Ook kunnen kinderen spelletjes doen, kleurplaten zijn beschikbaar. Ook komt er een voelpad Ai, wat zal dat nu weer worden???? IVN Sudwesthoeke staat er met de Turegluur. Hè, Turegluur??? Ja, dat is een geweldig leuke rijdende kijkhut. Daar hangen en liggen leuke dingen te doen voor kinderen en je kan met een verrekijker gluren uit de hut. IVN Leeuwarden komt met een aquarium met waterbeestjes. Kom eens kijken wat voor gekke beestjes in het water leven. KNNV organiseert een wandeling door het park evenals ANWB. Diverse bedrijven uit de omgeving organiseren fiets- en vaartochten. Ook is er een klimwand, een imker en speelballen op het water waar je in kan. Genoeg te beleven dus voor jong en oud. Het bezoekerscentrum heeft dan open dag.

INSTITUUT VOOR NATUUREDUCATIE

IVN werkt aan een duurzame samenleving.
Ons idee is dat betrokkenheid bij de natuur,
duurzaam handelen stimuleert.

Daarom laten wij jong en oud
de natuur dichtbij beleven.

We verbinden hen met groene initiatieven
rond natuur en maatschappelijke thema's
zoals voeding, gezondheid en energie.

Excursies

Lezingen

Cursussen

Activiteiten

Nieuws

en actuele

Informatie voor

iedereen

www.ivn.nl/afdeling/sudwesthoeke

Facebook IVN Súdwesthoeke

